

Marek jako autor: Novozákonní a starověké autorství vůbec má opačnou povahu než dnes. Není projevem touhy po originalitě, ale snahy přiřadit se k všeobecně uznávané autoritě. Jan Marek je postava ze Skutků apoštolských (12,25), známá v prvokřesťanské církvi. Neznámý křesťanský autor ze 70. let n. l., píšící zřejmě v Římě, zaštilil své dílo jeho autoritou.

Katecheticky můžeme mluvit o Markovi. Důležitá není historicita postavy, ale to, co o něm lze vyčíst ze samotného způsobu, jak o Ježíši vypráví (viz odst. katechetický záměr příběhu níže a vykladačské důrazy.) Odsud lze věrohodně dofabulovat i „katechetické předscény“, z nichž vyplyne, proč a jak Marek své evangelium vypráví. V podání pro nejmladší věk to najdeme tvořivě v knížce Tinie de Vries Tím vše začíná (nebo pro starší, aplikováno na Lk a Mt v knize Nico ter Lindena *Král na oslu*).

Pojem evangelium (doslova „dobrá/skvělá zpráva“) byl v antickém světě užíván např. jako zpráva pro obyvatele, že se císař rozhodl navštívit jejich město. Směrodatnou starozákonní předlohu najdeme např. u Iz 52,7 (*Jak líbezná je, když po horách jdou nohy toho, jenž poselství nese a ohlašuje pokoj, jenž nese dobré poselství a ohlašuje spásu*), kde je takto označeno poselství o Hospodinově rozhodnutí, že záchranu a obnovu jeho lidu už nejde odkládat a bude se navíc týkat i pohanů (srvn. Mk 1,14n). V apoštolské církvi se užívalo jako označení dobré zprávy o tom, že záchrana a obnova se udála v oběti za hříchy a ve vzkříšení Ježíše Krista (viz 1K 15,1nn).

Když tohoto pojmu užije evangelista, nese v sobě již výše zmíněné významy a zároveň se vytvářejí předpoklady k dalšímu významu – dobrá zpráva na sebe bere podobu „literární formy“ vykladačského a svědeckého příběhu o Ježíši Kristu.

Příběh (narace) znamená rozvinutí evangelia o Ježíši v čase. Situace církve nazrála k tomu, že nestačí jen vyznávat „Ježíš je Pán, Kristus, Syn Boží“ nebo při bohoslužbách volat „Požehnaný, který přichází ve jménu Páně“. Je třeba o Ježíši začít vyprávět příběh, který zabírá delší časový úsek,

protože i s cestou toho lidu, který mezitím tady okolo evangelia vyrostl, to vypadá na dlouho.

Evangelium jako příběh není Ježíšovou „biografií“, ale interpretací smyslu jeho poselství a díla pro Marka a jeho sbor. Marek zkomponoval a převyprávěl tradici o Ježíši s ohledem na své vlastní posluchače a jejich problémy. Přebírá jednotlivé dochované příběhy o Ježíši, přidává další a přepracovává je s ohledem na situaci a míru znalostí svých posluchačů. Ani on ani nikdo z nich se osobně s Ježíšem nesetkal, ale příliš je to netrápí, protože se z evangelia dozvídají, kým se Ježíš může stát pro nás nyní.

Měřítkem pravdivosti a věrohodnosti jednotlivých dílků i celého příběhu není „jak to bylo“ v našem slova smyslu, ale zdali odpovídají apoštolské tradici (1K 15,1nn) a především „Písmu“, totiž Tóře a prorokům. Proto se „hlas proroků“ ozývá hned na počátku (Mk 1,2n). Starý zákon je koneckonců autoritativním půdorysem nejen pokud jde o věrohodnost evangelistova poselství, ale inspiruje i svou formou: základní starozákonní spásné události, povolání Abrahama, Izáka a Jáкова i vyvedení z otroctví v Egyptě (ale koneckonců i svědectví předních proroků) jsou podány jako příběh.

Číst evangelium jako příběh znamená zároveň vidět jeho katechetický záměr: Tím, jak autor jednotlivé historiky zpracovává, řadí za sebe, propojuje – vede posluchače po cestě následování Ježíše, orientuje je i nás v tom, kým je Ježíš sám (v jeho příběhu) – a tak se stává směrodatným příběhem i pro jejich a náš vlastní život. Vyučuje v tom, kým je pro nás Ježíš a po jaké cestě ho následujeme.

Těžištěm je příběh Ježíše, jeho poselství a jeho následovníků. Protože se však Tóra po dočtení začíná číst znovu od začátku, musí i evangelista na závěr evangelijního příběhu (Mk 16,8) odkázat na začátek svého evangelia, tedy do Galileje. Podruhé čteme ovšem Markův příběh s vědomím, že Ježíš byl vzkříšen – a můžeme v jeho slovech a činech rozpoznat i svědectví o působení Vzkříšeného uprostřed církve. To, co známe od Lukáše jako lineární „seriál o dvou sériích“ (Lukáš a Skutky), „zašrouboval“ Marek do jednoho příběhu, který je potřeba číst dvakrát. Nejprve jako příběh „pozemského“ Ježíše z Nazareta, podruhé jako příběh vzkříšeného Pána.

Ježíš je vlastní jméno, které ukládá svým nositelům krásný, přímo „boží“ program: Záchranu, Vysvobození.

Kristus: Je doslova Pomazaný, Mesiáš. I když v církvi zdomácnělo jako druhé vlastní jméno, Marek dobře ví, že jde o titul pro toho, kdo je vyvolen k poslání zastat se v konkrétním útlaku Hospodinova lidu a přinést mu vysvobození. Útlak a tíseň přitom nemusí působit jen mocní nepřátelé, ale i panovačnost, rezignace a zpohanštění samotného Božího lidu. V evangeliu se jako utlačovatelé a okupanti budou projevovat zlé síly, vyloučenost ze společenství a samospravedlivé zákonictví.

Syn Boží: Marek vypráví příběh Ježíše jako příběh „syna“. Proto budou mít zvláštní význam (jako páteř příběhu) všechny příběhy, kde je o synovství řeč: křest, vyznání víry (i z úst protivníků), proměnění na hoře, výslech u velekněze, ukřižování.

Zvláštním způsobem tu koresponduje scéna z úvodu a závěru evangelia. Ježíš se poprvé objeví na scéně při křtu, kdy se „roztrhnou nebesa“ a „z nebe“ se ozve vyhlášení „*To je můj milovaný syn, toho jsem vyvolil*“ (1,10-11). A když se dovypráví scéna Ježíšova ukřižování a smrti, „roztrhne se“ chrámová opona, oddělující nepřístupnou Boží a lidskou sféru – a „ze země“, zpod kříže, od pohana se ozve vyznání „*Jistě člověk tento Syn Boží byl*“ (15,39). Tak se sklene oblouk vyprávění a svědectví o Ježíšově synovství, a my jako čtenáři a posluchači už můžeme rozumět, kudy se cesta jeho synovství ubírala.

Když na téma synovství promlouvá v evangeliu sám Ježíš, užívá přitom označení „Syn člověka“. Pojem je to dvojznačný, znamená jednak prosté „člověk“ (ve smyslu Ježíš z Nazareta v Galileji, Mk 1,9). Ve starozákonní knize Daniel je tak ovšem označena přicházející rozhodující postava, poslaná k soudu a záchraně, v novozákonní době dobře známá. V jakém smyslu je a naopak není „člověk Ježíš“ i „Synem člověka“ a „Synem Božím“, popř. Mesiášem odkrývají postupně jednotlivé kroky evangelijního příběhu.

Obsah evangelia je ve zkratce označen jako království Boží (viz Mk 1,15). V tuto chvíli jen zdůrazněme, že jde o dynamický děj, v němž uprostřed našich životů přichází nečekaně ke slovu vysvobození, odpuštění, náprava a obnova lidství i stvoření z moci Boží. A Ježíš je tou postavou, kolem níž se tyto události dějí a vstupují do lidských životů a dnů.